

Doc. dr.
Monika
Govekar
Okoliš
Univerza v
Ljubljani
Filozofska
fakulteta

POSEBNOSTI ANDRAGOŠKE PRAKSE NA LJUDSKIH UNIVERZAH

*Prednosti, ovire in težave pri izvajanju
andragoške prakse*

POVZETEK

V prispevku bomo najprej spoznali, kakšen je pomen andragoške prakse nasploh, kakšna je bila andragoška praksa do sedaj in kakšne so pričakovane novosti v prihodnje z bolonjsko reformo. Prikazali bomo, kakšne so dejanske možnosti za izvajanje kvalitetne andragoške prakse na ljudskih univerzah. Opisali bomo ugotovitve s srečanj mentorjev ljudskih univerz, ki so potekala v okviru projekta Partnerstvo fakultet in šol II (2006–2007) na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Glavni namen pa je prikazati, kakšne so možne konkretne oblike in vsebine dela za prakso študenta praktikanta na ljudskih univerzah. Opredelili bomo, kakšne so prednosti in dobre strani ter ovire in težave pri izvajanju andragoške prakse na ljudskih univerzah ter kakšne prednosti prinaša andragoška praksa študenta ljudskim univerzam.

Ključne besede: *andragoška praksa, andragoška praksa na ljudskih univerzah, povezanost teoretičnega s praktičnim andragoškim znanjem, oblike in vsebine dela za prakso, prednosti in dobre značilnosti ter ovire in težave pri izvajanju andragoške prakse na ljudski univerzi*

Andragoška praksa je ena izmed pomembnih študijskih obveznosti vsakega študenta, ki se odloči za študij andragogike, oziroma vsakega bodočega učitelja, strokovnjaka, ki bi rad delal z odraslimi, jih izobraževal, jim svetoval pri vzgoji in izobraževanju idr. Poleg pridobitve teoretičnih andragoških znanj je nujno potrebna tudi vključitev študenta v prakso na določeni instituciji, kjer dejansko poteka izobraževanje odraslih. Andragoška praksa se izvaja na zelo različnih institucijah, javnih in zasebnih, kjer se primarno ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, oziroma povsod, kjer se odrasli zaposleni v organizacijah ne-

nehno izobražujejo in izpopolnjujejo svoja znanja. Znotraj projekta Partnerstvo fakultet in šol II. (2006–2007) smo vključili v sodelovanje mentorje, ki so na ljudskih univerzah vodili andragoško prakso. Z njimi smo na srečanjih na Filozofski fakulteti v Ljubljani izpostavili vrsto različnih vsebin s področja andragoške prakse. Med pomembnejšimi lahko omenimo oblikovanje kurikulumov andragoške prakse, programa dela mentorja na andragoški praksi, kompetence mentorja na andragoški praksi in kompetence študenta praktikanta. Ugotavljali smo, kakšne so konkretne vsebine in oblike izvajanja

andragoške prakse ter katere so prednosti in slabosti andragoške prakse na ljudskih univerzah. Spoznali pa smo tudi, katere so prednosti andragoške prakse študenta in kaj lahko ta prinese dobrega ljudski univerzi.

ANDRAGOŠKA PRAKSA DO SEDAJ

Ugotovitve dosedanjega izvajanja andragoške prakse

Andragoško prakso so do sedaj opravljali študentje študija andragogike in dvopredmetnega študija pedagogike, smer andragogika, z Oddelka za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete v Ljubljani. Andragoška praksa je obvezni del študijskega programa za študente v 3. in 4. letniku.

Andragoška praksa je doslej na priporočilo z Oddelka potekala najpogosteje konec novembra in v začetku decembra, ko so študenti andragogi istočasno opravljali prakso kot študenti pedagogi (10 delovnih dni), poleg tega pa so bili vsi študenti, ki so opravljali prakso, prosti predavanj.

Novost zadnjih dveh let je bila ta, da so študentje andragogike sami in skupaj z mentorji na instituciji določali termin prakse, in sicer v obdobju od julija do februarja naslednjega leta. V tem času se je študent lahko dogovoril na instituciji za termin najmanj 10 delovnih

Kvaliteta mentorjevega dela (2005/06)	Število odgovorov študentov	%
zelo dobro	16	49
dobro	14	42
nezadostno	3	9
skupaj	33	100

dni ali celo več, paziti je moral le, da ne bi bil zaradi prakse preveč oškodovan njegov študij.

Dogovori študentov na institucijah za opravljanje andragoške prakse so pokazali, da sta

oseben stik in dogovor na instituciji za določitev termina vsekakor zelo uspešna in pomembna. Študenti so bili tako zadovoljnejši s prakso.

Nezadostno oceno mentorjevega dela so trije anketirani obrazložili z naslednjimi podatki:

- prvi, da v celotni praksi ni imel niti enkrat stika z mentorjem, vlogo mentorja so prevzeli sodelavci mentorja;
- drugi, da je bil mentor premalo konkreten in je bil vedno zmeden;
- in tretji, da je mentor na prvem srečanju hitro razložil »stvari«, ni se dovolj posvetil študentu in ta je dobil vtis, da mu je odveč.

Pri andragoški praksi se soočamo s problemom (prezaposlenosti) mentorjev.

Ugotovitve evalvacije študentov z andragoške prakse 2005/06 na Oddelku za pedagogiko in andragogiko (Koritnik, 2006, str. 79), ki se je izvajala na različnih institucijah, so bile:

- termin za andragoško prakso (zadnji teden novembra in prvi teden decembra) ni bil ustrezen, kajti večina institucij je v tem času zaposlena z drugimi, formalnimi deli, predvsem glede zaključevanja del ob koncu leta;
- institucije so težje določale mentorje za andragoško prakso, saj so bili ti prezaposleni in so težje nudili kvalitetno andragoško prakso;
- študentje so ugotavljali, da so institucije zelo različno opravljale andragoško delo, največje razlike so bile v tem, kakšni so bili prostori, možnosti in učna sredstva za izvajanje izobraževanja odraslih, koliko finančnih možnosti je imela določena institucija idr.; glede na to so zasledili bolj ali manj razvite oblike andragoškega dela v praksi;
- subjektivno je kvaliteto mentorjevega dela vrednotilo 33 študentov.

ANDRAGOŠKA PRAKSA V PRIHODNJE

Novosti andragoške prakse v bolonjskih študijskih programih:

- Na Oddelku za pedagogiko in andragogiko bodo imeli študenti prav tako obvezno prakso v programu (do sedaj še ne veljavnem) enopredmetnega in dvopredmetnega študija.

Študentu se bodo v bodoče za andragoško prakso priznale tri ali štiri kreditne točke.

- Praksa naj bi se izvajala na različnih institucijah, kjer se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.
- Študentu se bo za andragoško prakso priznalo tri ali štiri kreditne točke.
- Posebne kontaktne ure za študente niso predvidene, ker bodo študenti obveznosti

na praksi opravljali v okviru ostalih obveznih in izbirnih predmetov v študijskem programu, to je v okviru kontaktnih ur pri posameznih predmetih.

- Novo je, da bodo poleg študentov andragogike lahko andragoško prakso izbirali in opravljali vsi študenti, ki bodo na skupnih pedagoško-andragoških predmetih na Filozofski fakulteti opravljali obveznosti iz predmetov pedagogika in andragogika, didaktika, psihologija in specialna didaktika kot bodoči učitelji.

- Za Ljudske univerze (LU) in različne druge izobraževalne institucije, kjer poteka izobraževanje odraslih, bo novost v tem, da bodo na prakso prihajali poleg bodočih andragogov tudi drugi bodoči učitelji (npr. za

tuje jezike, sociologijo, zgodovino, geografijo ...).

- Spremembe bodo tudi na področju formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih, npr. na LU bo študent določenega tujega

jezika lahko opravil andragoško prakso, opazovalno prakso en teden, drugi teden pa samostojni nastop pri izobraževanju odraslih iz določenega tujega jezika.

- V prihodnje se bo praksa opravljala še kompleksneje glede na posameznega študenta in glede na njegov študij po bolonjskem programu.

MOŽNE KONKRETNE OBLIKE IN VSEBINE DELA ZA PRAKSO ŠTUDENTA PRAKTIKANTA NA LJUDSKI UNIVERZI

Z mentorji Ljudskih univerz smo naredili analizo konkretnega stanja, tako da so odgovorili na naslednja vprašanja glede možne ponudbe dela:

1. Kakšna dela najlažje in kakšna dela najtežje ponudijo študentu na praksi?

Večina mentorjev je odgovorila, da lahko študentu na ljudski univerzi ponudijo naslednja dela:

- različne hospitacije na urah formalnega izobraževanja, npr. za dokončanje OŠ-, SŠ-, VŠ-izobrazbe;
- različne hospitacije na urah neformalnega izobraževanja, npr. v različnih študijskih krožkih, pri delu s starejšimi odraslimi, pri delu z mlajšimi odraslimi (projektno učenje mladih), s programi s področja zdravstvenega izobraževanja idr.;
- hospitacije pri svetovanju odraslim za izobraževanje in poklicno svetovanje;
- učno pomoč odraslim, kjer je velika potreba po tovrstnem delu;
- delo na borzi znanja;
- nudenje vpogleda v delo spletnih učilnic;
- sodelovanje pri pripravah za EU in drugih projektih;
- samostojno učenje, projektno delo.

Od tega najlažje ponudijo študentu za delo:

- različne hospitacije;
- projektno delo;

Najpogostejša oblika andragoške prakse so različne hospitacije.

- učno pomoč;
- sodelovanje pri različnih tečajih;
- sodelovanje pri pripravi na razpise;
- sodelovanje pri splošnem svetovanju odraslim za izobraževanje in usmerjanje v določene oblike izobraževanja;
- spoznavanje z dokumentacijami v izobraževalni instituciji.

Najtežje pa ponudijo študentu na praksi:

- sodelovanje pri zaupnem svetovanju odrasli osebi;
- sodelovanje pri ocenjevanju in vrednotenju znanj pri formalnih izobraževalnih odraslih.

2. Mentorji ljudskih univerz so opredeljevali, katera teoretična andragoška znanja lahko študenti najlažje povežejo na praksi.

- Večina mentorjev je na prvo mesto postavila andragoški cikel, to je celoten proces oblikovanja izobraževalnega programa za odrasle, od začetnega ugotavljanja potreb po izobraževanju odraslih do programiranja, planiranja, izvajanja ter evalviranja izobraževanja.
- Študenti lahko na ljudskih univerzah spoznajo dejanske metode, oblike in tehnike dela z odraslimi.
- Seznanijo se s konkretnim projektnim delom.
- Vključijo se v terensko delo.
- Spoznajo trženje izobraževalnih programov.
- Spoznajo sestavo urnikov izobraževanj.
- Spoznajo verifikacijo formalnih programov idr.

3. Mentorji ljudskih univerz so odgovarjali tudi na vprašanja, pri katerih smo izhajali iz temeljne andragoške literature (Krajnc, 1979, Jelenc, 1996):

- Katere vrste izobraževanja odraslih lahko študent prepozna in spremlja v instituciji?

Vrste izobraževanja odraslih	Označite
1. formalno izobraževanje	
2. neformalno izobraževanje	
3. posredno izobraževanje	
4. neposredno izobraževanje	
5. kompenzacijsko izobraževanje	
6. inovacijsko izobraževanje	
7. formativno izobraževanje	
8. informativno izobraževanje	
9. dopolnilno izobraževanje	
10. samoizobraževanje	

Večina ljudskih univerz ima vse vrste izobraževanja odraslih razen posrednega, to je izobraževanja na daljavo (e-izobraževanje), ko sta udeleženec izobraževanja in učitelj fizično ločena.

- Katere vrste vzgoje odraslih lahko študent prepozna in spremlja v instituciji?

V večini ljudskih univerz lahko študent spozna programe za vzgojo odraslih, to je načrtno vzgojo (programi osebnostnega razvoja, retorike idr.), ko se odrasli nadalje zavestno odločijo spreminjati in nadgrajevati določene osebnostne lastnosti. Prepoznajo tudi nenačrtno vzgojo odraslih, kjer gre za spontano nadaljnje oblikovanje osebnosti odrasle osebe v procesu izobraževanja. Veliko manj pa je na ljudskih univerzah programov za prevzgojo oz. rehabilitacijo odraslih oseb.

- Katere oblike vzgojno-izobraževalnega dela odraslih lahko študent spozna in spremlja v instituciji?

Mentorji ljudskih univerz so označili, da naj-

Vrsti vzgoje odraslih	Označite
1. funkcionalna vzgoja	
2. nefunkcionalna vzgoja	

Prevzgoja/rehabilitacija	
--------------------------	--

Oblike vzgojno-izobraževalnega dela odraslih	Označite
1. seminar	
2. tečaj	
3. konzultacija	
4. mentorstvo	
5. inštrukcije	
6. študijski krožek	
7. e-izobraževanje	
8. supervizija	
9. drugo	

manjkrat izvajajo supervizijo, še vedno ne izvajajo izobraževanja na daljavo (le po potrebah), sicer pa ponujajo študentom možnost spoznavanja prav vseh v tabeli omenjenih oblik.

- Katere metode vzgojno-izobraževalnega dela odraslih lahko študent spozna in spremlja v vaši instituciji?

Na vseh ljudskih univerzah lahko študenti prepoznajo vse naštetje metode vzgojno-izobraževalnega dela. Pod drugo so navajali tudi metodo dela z lutkami, kjer gre za projekcijski način učenja.

Metode vzgojno-izobraževalnega dela odraslih	Označite
1. predavanje	
2. pogovor	
3. diskusija	
4. igranje vlog	
5. proučevanje primera	
6. delo s pisnimi viri	
7. drugo	

Vloga andragoga in andragoškega sodelavca	Označite
1. vodja VI procesa/učitelj	
2. mentor	
3. inštruktor	
4. svetovalec	
5. animator	
6. organizator	
7. programer in animator	
8. konsultant in korektor	
9. drugo	

- S katerimi vlogami andragoga in andragoškega sodelavca se lahko študent spozna na praksi?

Študent lahko na praksi na ljudskih univerzah spozna prav vse omenjene vloge andragoga oz. andragoškega sodelavca, ki se ukvarjajo z odraslimi. Posebej so še poudarili novo vlogo motivatorja in vlogo interpretatorja in retorika.

- Katera načela izobraževanja odraslih lahko spozna in opazuje študent na praksi?

Načela vzgojno-izobraževalnega dela pri odraslih	Označite
1. vseživljenjskost	
2. demokratičnost	
3. funkcionalnost	
4. prostovoljnost	
5. raznovrstnost in dinamičnost (fleksibilnost)	
6. integriranost	
7. angažiranost (participacije)	
8. drugo	

Glede andragoških načel lahko poudarimo, da študenti na ljudeških univerzah lahko opazujejo in spoznajo tako v formalnih kot neformalnih vrstah izobraževanja odraslih vsa andragoška načela dela z odraslimi.

- Kako mentorji ocenjujejo pomen evalvacije v izobraževanju odraslih in na kakšen način bi se študent lahko vključil v spremljanje evalvacije izobraževanja odraslih na ljudski univerzi?

Mentorji so izrazito poudarili pomen evalvacije za kakovost priprave in izvedbe izobraževalnega programa, vrednotenja dela učitelja in organizatorja. Evalvacija je pomembna tudi s tržnega vidika, za udeležbo in zadovoljstvo udeležencev izobraževanja. Nasploh je v izobraževanju odraslih značilno, da poteka končna evalvacija obojestransko med učiteljem in udeleženci. Na ljudskih univerzah razvijajo posebne projekte evalvacije z vodenjem Ponudimo odraslim kvalitetno izobraževanje (POKI). Posebnost evalvacije v izobraževanju odraslih je evalvacija na koncu izobraževalnega programa, ki je lahko najbolj podobna šolskim oblikam preverjanja znanja (testi, eseji, izpiti) in se izvaja največkrat v formalnem izobraževanju odraslih. Na koncu izobraževalnega programa se lahko izvaja evalvacija v obliki anonimnih anket, hospitiranja, opazovanja, pogovora, z dokazanimi izdelki idr., kar je bolj značilno za neformalne vrste izobraževanja odraslih.

Mentorji ljudskih univerz so izpostavili, da

bi se študent praktikant na andragoški praksi lahko vključil v pripravo evalvacijskih vprašalnikov, izvajal vodene intervjuje ter spremljal že izvedene evalvacije.

Glede na zgoraj omenjene rezultate ponudbe praktičnega dela za študenta praktikanta na ljudskih univerzah lahko izpostavimo še predloge mentorjev, kaj bi še lahko študent spoznal glede oblik in vsebin na praksi.

Mentorji z ljudskih univerz so poudarili, da je organizacija andragoške prakse pomembna z vseh strani – fakultete, interesa študenta kot tudi posamezne ljudske univerze.

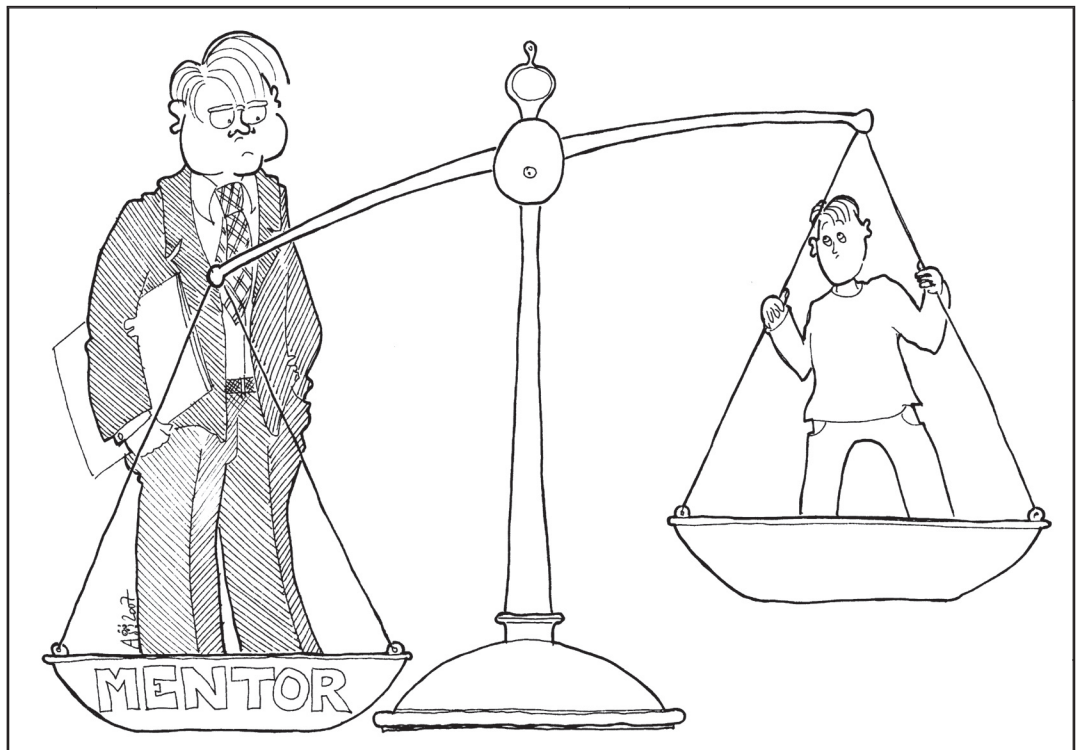
Mentorji izredno pozitivno ocenjujejo pomen evalvacije v izobraževanju odraslih.

PREDNOSTI IN DOBRE ZNAČILNOSTI PRI IZVAJANJU ANDRAGOŠKE PRAKSE NA LJUDSKI UNIVERZI

Mentorji so glede dobrih značilnosti andragoške prakse izpostavili pomen vloge praktikanta – študenta novinca, ki prihaja s fakultete in prinaša nova znanja ter strokovno kritiko. Študent jim pomeni vez med ljudsko univerzo in fakulteto. Večina mentorjev je videla pomen andragoške prakse v tem, da študent lahko povezuje teoretična znanja s prakso in se uči na konkretnih primerih. Pri tem je pomembna vloga mentorja, kot so poudarili,

Predlogi mentorjev o možnih oblikah in vsebinah andragoške prakse študenta so:

- možne hospitacije pri svetovanju,
- promoviranje borze znanja,
- uporaba in administriranje e-učilnic,
- vključevanje študenta v različne izobraževalne programe in tudi njegovo vodenje določenih vsebin,
- sodelovanje pri mednarodnih projektih,
- sprejetje na prakso tudi tujih (Erasmusovih) študentov,
- sodelovanje pri vzgojno-izobraževalnem delu pri različnih ciljnih skupinah (alkoholikih, odvisnikih od drog, zapornikih, brezposelnih idr.).

Andragoška praksa je za študenta zelo pomembna in vpliva na njegov nadaljnji strokovni in osebni razvoj.

ki mora biti dober mentor, organizator prakse skupaj s študentom, dober svetovalec, sogovornik, motivator za praktikanca in je tudi suveren pri svojem delu. Znati mora usmerjati študentovo delo. Pomembno je, da študent na ljudski univerzi spozna izobraževanje odraslih, kar narekuje specifičnost različnih programov in izvedbe (fleksibilnost, demokratičnost, svoboda izbire, individualnost ...). Študent se mora čim aktivneje vključiti v andragoško prakso. Izpostavili smo tudi *prednosti študentov na*

andragoški praksi. Med te prav gotovo sodijo dragocene strokovne izkušnje v samem delovnem okolju, kjer poteka izobraževanje odraslih. Glede na pridobljene izkušnje lahko študenti realno ocenijo ljudsko univerzo in njeno andragoško delo. To pomeni, da konkretnije ocenijo in spoznajo možne poklicne poti, vrednotijo svoje pridobljeno teoretično znanje v praksi, ocenijo svoje znanje, spretnosti, močne in šibke osebne lastnosti ter ugotavljajo, katera znanja in spretnosti morajo še dopolniti. Prav tako pridobijo popolnoma nova znanja, spretnosti in delovne izkušnje v času opravljanja prakse. Več se je s komunikacijo ukvarjal Brajša

Dobra andragoška praksa je odvisna tudi od učinkovite komunikacije med mentorjem in študentom praktikantom ter študentom in vsemi zaposlenimi na ljudski univerzi. Odprtost in dobra komunikacija zelo pomembno vplivata na počutje in motivacijo praktikanca. To izpostavlja tudi Krajncéva (1984, str. 46–53), ki meni, da se kaže učinkovito delovanje mentorja takrat, kadar mentor doseže najvišjo stopnjo pri izobraževanju s pomočjo mentorstva, ko se mentor in praktikant soočita v diadnem odnosu ali odnosu medsebojnega sodelovanja dveh oseb.

Dobra andragoška praksa je odvisna tudi od učinkovite komunikacije med mentorjem in študentom praktikantom ter študentom in vsemi zaposlenimi na ljudski univerzi. Odprtost in dobra komunikacija zelo pomembno vplivata na počutje in motivacijo praktikanca. To izpostavlja tudi Krajncéva (1984, str. 46–53), ki meni, da se kaže učinkovito delovanje mentorja takrat, kadar mentor doseže najvišjo stopnjo pri izobraževanju s pomočjo mentorstva, ko se mentor in praktikant soočita v diadnem odnosu ali odnosu medsebojnega sodelovanja dveh oseb.

Ugotavljamo, da je andragoška praksa neuspešna, če je odnos med mentorjem in praktikan-
tom neuspešen. Pravimo, da se mentor in praktikant nista ujela, ker med njima ni bilo prave
povezave in proces mentorstva ni bil učinkovit ter kakovosten.

Pri tem odnosu so nastali tudi konflikti, ki so bili neuspešno razrešeni. Komunikacija ni bila
pravilna.

Med mentorjem in praktikanom se lahko pojavijo številne težave. Med najbolj izstopajočimi
so naslednje, kot omenja Opalk (2003, str. 17):

- mentor se praktikantu ne posveča dovolj;
- mentor ne sprevidi učenčevih omejitev in pričakuje preveč;
- mentor je preveč zaščitniški in preveč nadzira praktikanta;
- mentor ne upošteva učenčevih sposobnosti in interesov in jih ne razume;
- mentor je nezmožen podajati negativne povratne informacije na ustvarjalen način;
- mentor svoje delo mentoriranja premalo strukturira.

(1983, str. 107–121), ki je izpostavil jasno ko-
munikacijo kot eno izmed značilnih sposob-
nosti učinkovitega mentorja. Mentorjeva ko-
munikacija mora biti koherentna, kar pomeni,
da to, kar mentor dejansko misli in čuti, tudi
izraža verbalno in s svojim vedenjem. Na ta
način daje praktikantu zaupanje. Poleg jasne
komunikacije mora mentor priznavati razlike
v mišljenju in delovanju ter dajati svobodo
študentu z namenom, da se ta drugače razvija,
kot bi se odločal mentor. Mentor naj bi kljub
določeni psihični bližini v odnosih spoštoval
in ohranjal tudi »razdaljo« med seboj in štu-
dentom.

Mentor mora biti sposoben komunicirati na
enakovredni ravni jaz–ti in praktikanta v času
prakse ne sme postaviti v podrejen položaj
jaz–ono. To pomeni, da mora mentor prizna-
vati sposobnost praktikanta, da je odgovo-
ren in tudi sam uspešno opravi potrebno pot
učenja.

Mentor naj bi obvladal tudi občutljivo re-
agiranje na doživljanje praktikanta in mu
pomagal odkriti podzavestne spodtikljaje in
konflikte, ki preprečujejo ali vsaj zmanjšujejo
učenje.

Izpostavimo lahko tudi pomen komunikacije
na ljudski univerzi, med sodelavci, pomen
komunikacije ljudske univerze z drugimi in-
stitucijami in lokalno skupnostjo. Širina tega

sodelovanja in komuniciranja pomembno
vpliva na študenta in njegovo doživljanje de-
janske širine andragoškega dela.

OVIRE IN TEŽAVE PRI IZVAJANJU ANDRAGOŠKE PRAKSE NA LJUDSKI UNIVERZI

Pri analiziranju prednosti in dobrih značilnosti
andragoške prakse smo se soočili tudi z ovi-
rami in težavami pri izvajanju andragoške
prakse na ljudski univerzi. Te so bile zelo zane-
marljive, ker pa so jih mentorji že omenjali,
so najbolj izpostavili problem andragoškega
neznanja mentorja, nesposobnosti men-
torja, da vključi praktikanta
v razne procese andragoške
prakse. Študent lahko pridobi
napačno sliko tako o delu na
andragoški praksi kot tudi o
udeležencih in mentorju. Na
tak način se lahko študenta
odvrne od nadaljnega dela
na področju andragogike, saj
lahko izgubi samozavest, zaupanje vase in v
svoje znanje. Problem so videli tudi v men-
torjevem empatičnem odnosu do svojega dela
in odnosa do študenta.

Rečnik (2004, str. 53–54) nas opozori na
možne napačne oblike besednega spora-

*Uspešnost
andragoške prakse
določa odnos med
mentorjem in
praktikantom.*

zumevanja med mentorjem in študentom praktikantom:

- **grožnja in svarilo:** gre za ukazovanje, ki mu sledi še posledica, kaj se bo zgodilo, če ukaz ne bo izpolnjen. Praktikant se počuti prestrašenega in razvije sovražni odnos in odpor do mentorja;
- **pridiganje in moraliziranje:** taka sporočila temeljijo na avtoriteti, obveznostih, dolžnostih. Praktikant se brani z visoko užaljenostjo, ker se počuti slabotno, ima občutek krivde, da mu mentor ne zaupa;
- **kritiziranje:** praktikant se počuti neumnega, manjvrednega in reagira na to z obrambo in besom. Kritiziranje (kratkotrajno ali dolgotrajno) nima pozitivnega učinka, temveč negativne učinke. Praktikant, ki je kritiziran, ne napreduje in razvija negativno samopodobo;

Študentje na praksi prinašajo organizaciji nove in sveže ideje.

• **diagnosticiranje:** pomeni nestrokovno diagnosticiranje ali ugotavljanje in sporočanje vzrokov določenega vedenja, s katerim mentor pove praktikantu, da pozna motive za njegov način vedenja. Tako sporočilo je za praktikanta ogrožujoče. Če je razlaga pravilna,

potem se praktikant čuti pred drugimi razkritega, če pa je napačna, potem je praktikant lahko jezen zaradi nepravilne oz. napačne ugotovitve. Sporočilo diagnosticiranja je, da je mentor vseved ter da

lahko spregleda praktikantove misli in motive (prav tam).

PREDNOSTI ANDRAGOŠKE PRAKSE ZA LJUDSKO UNIVERZO

Nasploh je vsaka dobra strokovna praksa študenta lahko v veliko zadovoljstvo instituciji in ji prinaša celo prednosti. Med prednosti andragoške prakse za institucijo lahko iz-

postavimo naslednje:

- Andragoška praksa lahko izboljša sodelovanje med fakulteto in ljudsko univerzo, poveča ugled in izpostavljenost organizacij med študenti – potencialnimi bodočimi delojemalci.
- Študenti praktikanti prinašajo v ljudsko univerzo sveže ideje in nove poglede na reševanje obstoječih problemov.
- Ljudska univerza lahko reši potrebo po zaposlenih z zaposlitvijo študentov v obliki andragoške prakse. Čeprav so še brez diplome, se učijo hitro, so seznanjeni z najnovejšimi znanji in tehnologijami na andragoškem področju.
- Študenti praktikanti lahko delajo na projektih, ki bi morda ostali ob strani, tako pa so lahko zaključeni z manj sredstvi, kot je bilo prvotno načrtovano v ljudski univerzi.
- Andragoška praksa lahko služi kot selekcijsko orodje: ljudska univerza lahko dobro oceni andragoško prakso študenta (njegove spretnosti, znanje, delovno etiko v instituciji ...), poleg tega pa se zmanjšajo stroški privabljanja, kot so stroški za oglaševanje, stroški za intervjuje idr., stroški za uvajanje in prilagoditve novo zaposlenih v organizaciji.
- Študenti praktikanti imajo praviloma zelo pozitiven odnos do spoznavanja dela v ljudski univerzi, so navdušeni nad delom, so bolj predani svoji nalogi in instituciji ter so se bolj pripravljeni učiti novih veščin in spretnosti.
- Andragoška praksa lahko zmanjša stopnjo pretoka (fluktuacije) v ljudski univerzi. Študent ima realno sliko o službi, za katero se je odločil, in bo zato bolj verjetno ostal v instituciji ali z njo še naprej sodeloval (raziskave za diplome, magistriranje, doktorate).

SKLEPNE MISLI

Ljudske univerze, kot smo spoznali, lahko ponudijo študentom praktikantom zelo

Šele s prakso lahko študentje dobijo vpogled v realnost poklica.

Bistvo andragoške prakse je, da je študentom dana možnost, da znajo na andragoški praksi povezati andragoška teoretična znanja in spoznanja s praktičnimi izkušnjami. Pomembno je tudi to, da pridobijo znanja o pomenu, možnostih in oblikah osebnega izobraževanja in o spodbujanju lastnega profesionalnega razvoja ter vseživljenjskega učenja in izobraževanja. Najpomembnejše pri andragoški praksi pa je, kako uspešno bodo študenti praktikanti komunicirali in sodelovali z mentorjem na ljudski univerzi ter z drugimi zaposlenimi, kakšne možnosti praktičnega dela bodo imeli in da bodo lahko kritično opazovali proces izobraževanja v izbrani instituciji. Študentom se na ljudskih univerzah omogoča, da pripravijo in izdelajo poročila s prakse ter vse ustrezno gradivo, ki ga morajo formalno oddati na fakulteti. Vrednoti se celotna andragoška praksa študenta praktikanta s strani mentorja na instituciji. Študent pa vrednoti svojega mentorja na andragoški praksi in andragoško delo na instituciji. Tako se andragoška praksa zaključí z obojestransko mentorjevo in študentovo končno evalvacijo andragoške prakse.

pestro andragoško prakso, tako da se mora študent sam najprej odločiti, kaj ga pravzaprav najbolj zanima, kakšno delo z odraslimi mu je bližje – ali formalno, tj. za redno dokončanje šol, različni tečaji jezikov idr., ali neformalni programi, ki dajejo lahko splošna ali bolj strokovna znanja, odvisno od tega, kakšne so potrebe odraslih po izobraževanju na določeni ljudski univerzi. Koliko je potreb v kraju za razvoj določenih znanj in kakšne so te potrebe, pa je prav gotovo odvisno od lokalne skupnosti.

Iz mentorjevih mnenj o možnih oblikah in vsebinah praktičnega dela na ljudski univerzi lahko izpostavimo, da se znotraj različnih vrst izobraževanja odraslih študenti natančneje seznanijo s tem, kako je organizirano delo na ljudski univerzi in kakšna so pravila dela, ter pridobijo jasnejšo predstavo o zakonodaji s področja izobraževanja odraslih. Konkretno spoznajo, kakšno je delo zaposlenih na ljudski univerzi, seznanijo se z vlogami andragoga oz. andragoškega sodelavca. Študenti lahko konkretno doživijo, kako poteka proces izobraževanja odraslih, celoten andragoški cikel. To pomeni, da spremljajo andragoške dejavnosti v instituciji iz vsebinskega, organizacijskega in institucionalnega vidika po andragoški teoriji (ugotavljajo, katere vrste izobraževanja odraslih, oblike,

metode in tehnike se izvajajo v instituciji, ali gre za vzgojno dejavnost nadaljnega osebnega razvoja ali za prevzgojo odraslih (zaporniki, alkoholiki ...), kakšne so vloge andragoškega sodelavca ali andragoga (vodja, mentor, svetovalec ...), katera andragoška načela se upoštevajo in vrste evalvacije). Omogočeno jim je spremljanje in vrednotenje andragoškega dela na instituciji. Pridobijo lahko praktične izkušnje s sodelovanjem pri načrtovanju, vodenju, izvajanju in vrednotenju izobraževanja odraslih (staršev, sodelavcev, drugih odraslih ljudi). Sodelujejo pri vodenju izobraževalnih programov (načrtovanju različnih izobraževalnih projektov, pomagajo pri izvajanju ali evalvaciji projekta v instituciji). Študenti tudi lahko spoznajo konkretne situacije, različne vloge in raznovrstno delo andragoga ali andragoškega sodelavca in delovnih procesov znotraj institucije ter tako lažje razvijejo poklicne kompetence. Ljudske univerze dajejo tudi možnost, da študenti pridobijo znanja o marketingu in vpogled v realnost poklica andragoga ali andragoškega sodelavca, tudi kot »prodajalca« izobraževalnih storitev.

Andragoška praksa ima za študenta svoje prednosti in lahko tudi slabosti, vse je v veliki meri odvisno od dogovora, načrta in izvajanja ter evalvacije prakse študenta na ljud-

ski univerzi. Odvisno je od mentorja, njegovih strokovnih andragoških znanj, mentorskih kompetenc ter koliko se lahko posveti študentu in mu pomaga. Odvisno je tudi od študenta, koliko je ta pripravljen, motiviran vključiti se in vživeti v sam proces izobraževanja odraslih in andragoške prakse. Kot smo ugotovili, je komunikacija med mentorjem in študentom praktikantom izrednega pomena, saj se mentor in praktikant soočita v diadnem odnosu ali odnosu medsebojnega sodelovanja dveh oseb. Kakršen je njun odnos, takšna je andragoška praksa. Andragoška praksa pa ni pomembna samo za študenta, temveč tudi za mentorja in ljudsko univerzo. Ta s tem, ko sprejema in pomaga študentu povezovati andragoška znanja s strokovnimi praktičnimi spoznanji, širi svoje sodelovanje in komunikacijo ne le z bodočimi potencialnimi delavci oz. sodelavci, temveč tudi s fakulteto in širšo lokalno skupnostjo.

LITERATURA

- Brajša, P. (1983). Vodenje kot medosebni proces: (odnosna psihodinamika vodenja). Ljubljana: Univerzum, str. 107–121.
- Jelenc, S. (1996). ABC izobraževanja odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Koritnik, M. (2006). Pomen in vloga mentorstva ter mentorja na primeru andragoške prakse 2005/2006. Diplomsko delo. Ljubljana: Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete.
- Krajnc, A. (1979). Izobraževanje ob delu. Ljubljana: Dopisna delavska univerza.
- Krajnc, A. (1984). Sodobni razvoj izobraževanja odraslih. Ljubljana: Zavod za tehnično izobraževanje, str. 46–53.
- Opalk, V. (2003). Vloga mentorja in podjetja pri strokovnih praksah: priročnik za usmerjanje mentorjev in vzpostavitev učinkovitega programa strokovne prakse v podjetju. Ljubljana: Pedagoški center Ekonomske fakultete, str. 14–18.
- Rečnik, F. (2004). Pedagoško-andragoško usposabljanje: priročnik za usposabljanje izobraževalcev (mentorjev, inštruktorjev, trenerjev ...). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.